

SEKTAŠKI ZNAČAJ NOVIH
DUHOVNIH GIBANJ IN ZLORABE

**Dr. Jadranka Rebeka Anić, hrvaška redovnica in doktorica katoliške teologije
ter znanstvena svetnica na Inštitutu za družbene vede Ivo Pilar**

Dr. sc. Jadranka s. Rebeka Anić

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar – Područni centar Split

»Dobri sadeži«, zaradi katerih zobje skelijo.
Sektaški značaj novih duhovnih skupnosti in zlorabe

Meditranska teološka srečanja

Lovran, 20. srpnja 2023.

»Dobri sadeži«, zaradi katerih zobje skelijo. Sektaški značaj novih duhovnih skupnosti in zlorabe

□ Vsebina predavanja

- Osebno in strukturno nasilje
- Sektaška izkrivljanja v novih duhovnih skupnostih
- Spolno / seksualizirano nasilje
- Kontekstualna razlaga nastanka in razvoja skupnosti
- Vloga škofa
- Kriterij presoje novih duhovnih skupnosti
- Prihodnost skupnosti, obtoženih sektaških izkrivljanj in zlorab
- Preprečevanje sektaških izkrivljanj in zlorab

❑ **Temeljna delitev:** osebno in strukturno nasilje

❑ **Osobno ali neposredno nasilje**

✓ Storilci so posamezniki ali skupine oseb.

✓ Možno je ugotoviti:

- storilca nasilja (subjekt),
- žrtev (objekt),
- njun medsebojni odnos (nasilno dejanje).

✓ Deli se na: telesno, psihično, ekonomsko, spolno nasilje, zalezovanje.

□ **Strukturno ali neposredno nasilje**

- ✓ Nasilni odnosi so normalizirani prek družbenih institucij in struktur.
- ✓ Značilna je nesimetrija moči v družbenih odnosih.
- ✓ Kulturno nasilje: vidiki kulture, ki se lahko uporabljajo za opravičevanje ali legitimacijo nasilja.
- ✓ Lahko je tako ponotranjeno, da ga sploh ne zaznavamo.
- ✓ Na strukturno nasilje kaže tudi velika prisotnost osebnega nasilja.
- ✓ Etnično ga je mogoče vrednotiti z vidika žrtve.

-
- ❑ Papež Frančišek v pismu Božjemu ljudstvu (20. 8. 2018) pravi, da je v številnih skupnostih prišlo do »spolne zlorabe in zlorabe moči ter vesti«.
 - *Seksualizirano nasilje:*
 - ✓ Ne gre samo za fizično spolno dejanje proti volji osebe, temveč se s spolnimi dejanji uresničujejo predvsem nespolni interesi.
 - ✓ posebna oblika izražanja moči, ki je povezana s hierarhičnimi odnosi med spoloma

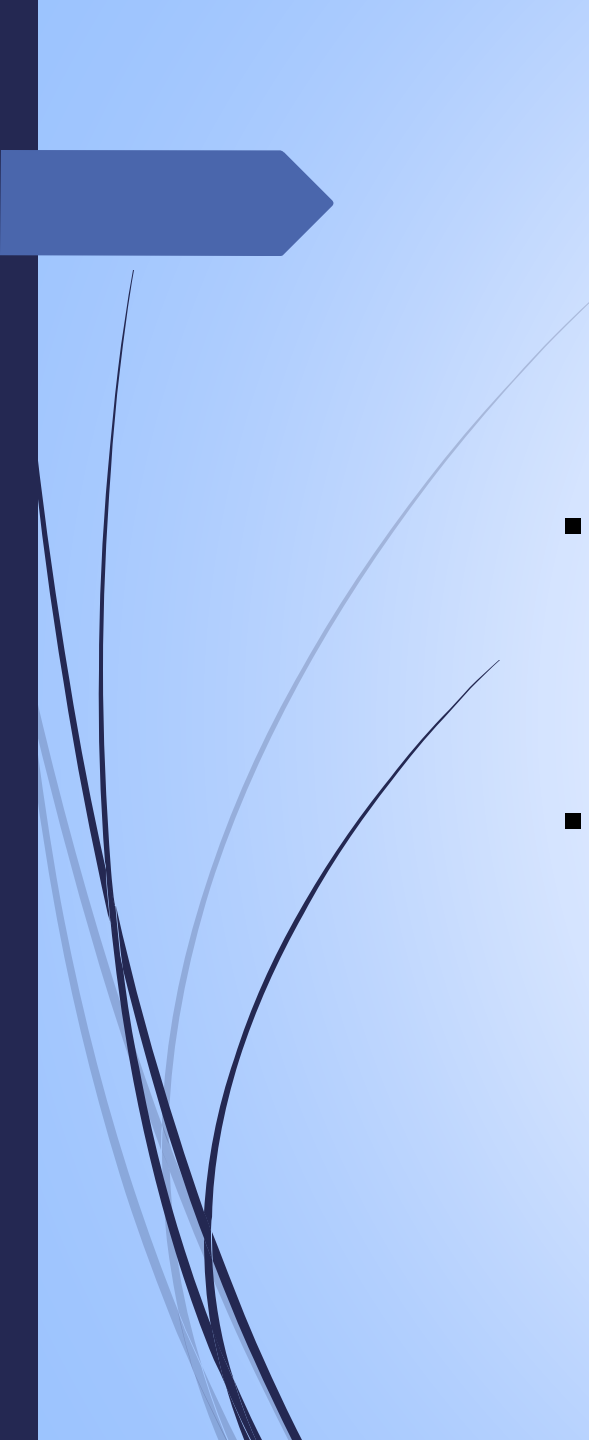
□ Sektaški odkloni v novih duhovnih skupnostih

- 1996.: Thierry Baffoy, Antoine Delestre, Jean-Paul Sauzet, *Les naufragés de l'Esprit, des sectes dans l'Église catholique (Brodolomec duha, sekte v katoliški Cerkvi)*, Éd. du Seuil.
 - ✓ Opisana so bila sektaška odstopanja v teh skupnostih in obtoženi škofi, ki so jih prikrivali..
- 1997.: Christopf Schönborn, Ali obstajajo sekte v katoliški cerkvi? zavrača ugovore o sektaškem značaju:
 - ✓ Nove duhovne skupnosti so priznane s strani ustrezne cerkvene oblasti, s katero so stalnem stiku.
 - ✓ Njihovi statuti in način življenja so skrbno pregledani.
 - ✓ Ne moremo govoriti o »pranju možganov«.
 - ✓ Neupravičeno je »osebne težave znotraj skupnosti predstavljati kot splošno izkušnjo«.
- 2004.: škofa Joseph Madec in Gaston Paulain zavračata kritiko združenja žrtev glede sektaških deviacij v skupnosti sv. Janez, ki trdi: "Živijo po cerkvenih pravilih in v nobenem primeru jim ni mogoče očitati, da so sekta."

❑ **Ali cerkveno priznanje in nadzor zadostujeta za zaščito skupnosti pred sektaškimi strukturami in deviacijami?**

❑ Stephanie Butenkemper, *Toxische Gemeinschaften - Strupene skupnosti* (2023.):

- ✓ Tudi če je skupnost priznana s strani Cerkve, lahko njene strukture označimo za sektaške, če gre za duhovno zlorabo.
- ✓ Psihiater Robert Jay Lifton: obstajajo metode "nenasilnega pranja možganov", ki lahko pri prizadetih vzbudijo navdušenje in delujejo do določene mere spodbudno.
- ✓ Butenkemperjeve metode pranja možganov, ki jih opisuje Lifton, se prevedejo v to, kar se dogaja v sistemih, ki duhovno zlorablajo.
- ✓ osem korakov v procesu nenasilnega pranja možganov: nadzor socialnega okolja; mistična manipulacija; zahteva po čistosti; ritual spovedi; sveta znanost; ideološko nasičen jezik; prednost nauka pred osebo; odrekanje obstoja.
- ✓ Butenkemper zaključuje, da: "Strahljivo jasno je, koliko je mogoče opaziti iste strukture celo v katoliških skupnostih kot v tako imenovanih sektah in psihoskupinah."

-
- 2014. str. Chantal-Marie Sorlin je napisala besedilo, ki ga je francoska škofovska konferenca objavila kot dokument *Dérives sectaires dans les institutions d'Église* (Sektastična odstopanja v cerkvenih ustanovah) 11. marca 2016 (objavljeno na spletni strani 13. januarja 2023).
 - 2015. Leta 2015 so francoski škofje ustanovili koordinacijski urad za nevarne sektaške pojave v Katoliški cerkvi.

Duhovna zloraba

spiritual abuse = geistiger i geistlicher Missbrauch

Duševna zloraba:

- ✓ se lahko zgodi v vseh kontekstih
- ✓ predpostavka je, da obstaja zaprt sistem
- ✓ da obstaja neka ideja, okoli katere se ljudje zbirajo, združujejo in borijo
- ✓ da obstaja hierarhija, v kateri ima nekdo večjo moč kot drugi, torej da so ljudje odvisni od avtoritet
- ✓ Lahko se zgodi v policiji, vojski, športnih klubih, izobraževalnih ustanovah, raznih ekstremnih gibanjih, ne glede na to ali so desničarska ali levičarska.

Duhovna zloraba se zgodi,

"ko se vera, krščanski nauki in vrednote uporabljajo znotraj asimetričnih odnosov za manipulacijo, izkoriščanje ali zatiranje zaupljive ali odvisne osebe v skladu z lastnimi predstavami in potrebami."

Stephanie Butenkemper, *Toxische Gemeinschaften*, 23.

Izvaja ga oseba z moralno in versko avtoriteto, ki izkorišča svoj položaj za izvajanje oblasti nad vestjo drugih ljudi in s tem doseganje nadzora nad njimi.

Pogosto se zgodi zelo subtilno in zahrbtno.

Štiri neločljivo povezane značilnosti duhovne zlorabe:

- ✓ Kršenje mej
- ✓ Omejevanje
- ✓ Idealiziranje
- ✓ Razvrednotenje

☐ **Kršenje meja:**

- ✓ mešanje forum internum in forum externum v skupnosti
- ✓ omejevanje psihološke in duhovne pomoči le na ljudi iz lastne skupnosti
- ✓ ko se poslušnost neustrezno zahteva
- ✓ kršitev zasebnosti
- ✓ vmešavanje v osebno življenje nekoga in vplivanje na odločitve.

❑ Omejevanje:

- subtilen proces indoktrinacije, pri katerem se članu skupnosti na različne načine sugerira, kakšen naj bo, če želi biti sprejet.

❑ Omejevanje:

- ✓ stikov znotraj skupnosti ali z ljudmi zunaj skupnosti (družina, prijatelji);
 - ✓ knjig, ki jih je dovoljeno brati;
 - ✓ informacij iz zunanjega sveta.
 - ✓ določene smeri duhovnosti, ki je razglašena za »najboljšo pot« do svetosti
 - ✓ zahteva po skrivnosti in molku glede življenja v skupnosti, skupaj z razlago, da bi lahko tak način življenja »napačno razumeli«.
 - ✓ prisluškovanje in spremljanje korespondence s strani vodstva ali članov samih.
-
- ❑ Postopoma se razvije perfiden sistem nadzora, v katerem se bolj ali manj vsi počutijo opazovane s strani drugih.
 - ❑ Vpliv žargona skupnosti, ki jasno nakazuje, katera vedenja so pozitivna in katera negativna.

□ Idealiziranje

- ✓ ustanovitelji skupnosti se predstavljajo kot božji glasniki, obdani z nekakšno "božansko avro"
- ✓ njihove besede se obravnavajo kot božansko navdihnjene in veljajo za "zakon"
- ✓ spraševanje o njihovih naukih in dejanjih je prepovedano, razlagano kot odpor Svetemu Duhu
- ✓ Člani skupnosti čutijo, da so del višjega poslanstva reševanja duš in evangelizacije.
- ✓ Visoki ideali dajejo članom skupnosti občutek večvrednosti nad drugimi, kar jih močno povezuje.
- ✓ skupnost razlagajo kot družino
- ✓ Družinska metafora opravičuje neravnovesje moči v skupnosti med »starši« – odgovornimi – in »otroci« – člani.
- ✓ »Otroškim« članom ni treba poznati vseh informacij niti biti vključeni v vse odločitve.

Razvrednotenje in ponižanje

- ✓ Doživljajo ga tisti, ki si drznejo upreti ustanovitelju ali vodjem skupnosti.
 - ✓ Duhovni zlorabitelji razvrednotenje razlagajo kot uslugo žrtvam, češ da jim pomagajo pri razvijanju ponižnosti.
 - ✓ Razvrednotenje se lahko zgodi tudi pred celotno skupino, v obliki »javne izpovedi«.
- Duhovna zloraba ima uničujoče posledice, saj z nadzorom vesti človeka psihološko in duhovno zasvoji, ga oslabi ali celo uniči.
- Prizadene najbolj intimno razsežnost vsakega človeka, njegovo iskanje smisla, pri verujočih pa uniči njihov odnos z Bogom..
- Na spomladanskem plenarnem zasedanju februarja 2021 je Nemška škofovska konferenca zadolžila delovno skupino, da razvije definicijo in merila za duhovno zlorabo.

Spolno oz. seksualizirano zlorabljanje

Spolno zlorabljanje se običajno ne zgodi kot fizični napad z uporabo sile, ampak kot posledica duhovnega zlorabljanja.

Dejavniki, zaradi katerih so lahko nekateri ljudje bolj ranljivi kot drugi:

- ✓ Osebe, ki so doživele izgubo.
- ✓ Tiste, ki se nahajajo v kriznih obdobjih ali na življenjskih razpotjih.
- ✓ Tiste, ki izhajajo iz nezdravih ali zlorablajočih družinskih odnosov.
- ✓ Tiste, ki iščejo določen radikalizem.
- ✓ Tiste, ki jim primanjkuje psihološke in čustvene zrelosti.
- ✓ Tiste, ki potrebujejo vodjo, nekoga, ki jim bo povedal, kaj morajo in česa ne smejo storiti, kaj je dobro in kaj zlo.
- ✓ Osebe, ki so v skupnosti odrasle ali so bile v njej vzgojene.

□ Kontekstualna razlaga nastanka in razvoja skupnosti:

- ✓ Sekularizacija.
 - ✓ Kriza v Cerkvi po Drugem vatikanskem koncilu.
 - ✓ Kritičen odnos do institucij.
 - ✓ Iskanje močnih osebnosti (»učitelji«), vzhodnjaške duhovnosti (»guruji«).
 - ✓ Slabitev avtoritete:
 - ✓ Duhovniki, redovniki, redovnice zapuščajo poklic, pada število semeniščnikov in bogoslovcev;
 - ✓ Zmanjšuje se število vernikov, ki obiskujejo obrede.
 - ✓ Hierarhija išče nove pastoralne modele zunaj župnijskih skupnosti.
 - ✓ Kot odgovor na racionalizem in zaupanje v napredek v 50. in 60. letih 20. stoletja se pojavi potreba po delitvi čustvenih izkušenj:
 - ✓ Verniki se obračajo k jasni razlagi vere, k izkustvu Božje bližine, k »svetejšemu« bogoslužju..
-
- Duhovne potrebe vernikov ne zadovoljuje zgolj Cerkev dejavna na socialnem področju; manjkajo jim religiozna znamenja v javnosti, klečalniki za molitev, kipi svetnikov v cerkvah, procesije.
 - To obdobje nekateri opazovalci opisujejo kot »propad krščanstva«, kot »post-krščanski čas«, »katoliško krizo«, »konec nekega sveta«.

❑ Ustanovitelji in njihove skupnosti so prikazani kot:

- ✓ Alternativa med tradicionalisti in progresivci v Cerkvi,
- ✓ Garanti pravega nauka v nasprotju s progresivnim katolištvom,
- ✓ Branilci učiteljstva v času, ko je avtoriteta papeža razvrednotena.
 - »V tistih letih je bilo težko najti ljudi, ki bi poznali cerkveni nauk in tradicijo, ljudi, ki bi posebljali vsaj nekaj gotovosti ...«
- ✓ Učitelji, očetje, vodje ponujajo varnost, »absolutnost«, »skrivnost«, »nadnaravni kruh«.
- ✓ Vera, ki jo oznanjajo, vključuje telo, čustva, afektivnost, nežnost, sprejemanje lastne ranljivosti.
- ✓ Skupnosti kot »oaze«, v katerih se prepozna osebno vsakega posameznika, odgovarjajo na potrebo po skupnosti, ki se pojavlja ob razpadu tradicionalnih oblik skupnega življenja (družina, župnija).
- ✓ Uteležajo »poteptane« ideale (resnice, lepote, prijateljstva ...).
- ✓ Odgovarjajo na potrebo po vidnih znamenjih vere, po estetiki v bogoslužnih obredih.»Pozvani smo bili, da iz življenja naredimo umetniško delo.«
- ✓ Mistika je na voljo vsem.

Vloga škofa

- ✓ Sprva so ustanovitelje videli kot grožnjo, ker so vse delali samostojno.
- ✓ Nekateri pa so v novih duhovnih skupnostih že na začetku videli priložnost in postali zaščitniki skupnosti.

Škofje, ki so videli problem, so bili nemočni.

- Če bi bilo delovanje skupnosti prepovedano, bi se ustanovitelj zatekel k drugemu škofu
- Opozorila in pritožbe škofov so pogosto ostale pri nuncijih.
- Opozorila škofov so diskvalificirali kot ideološke obračune, kot napad progresivcev na skupnosti, ki veljajo za konservativne, kot ljubosumje na mlade, uspešne ustanovitelje in kot nezaupanje do »nove evangelizacije«.

□ Kontekstualna razlaga škofovskega odziva:

- Po drugem vatikanskem koncilu sankcije v Cerkvu niso priljubljene, raje imajo model »nadzora« kot »prepovedi«.
- Razcvet novih skupnosti se razlaga kot odgovor Svetega Duha na krizo v Cerkvu, kot nova »pomlad Cerkve«, kot vrnitev »svetnikov«.
- Sociolog Frédéric Lenior, *Des saints pou le XXe siècle, pourquoi* (Svetniki za 20. stoletje) 2005.:
 - ✓ "val svetosti"
 - ✓ "generacija modernih svetnikov"
 - ✓ znamenje »življenjske moči duhovne preнове katoliške Cerkve«.
- Ustanovitelji ustrezajo modelu evangelizacije papeža Janeza Pavla II.
 - ✓ pomen čustev pri množični mobilizaciji
 - ✓ imajo pomembno vlogo v projektu nove evangelizacije
- Drugi razlogi za podporo škofov:
 - ✓ uspehe pri evangelizaciji in nove duhovne poklice
 - ✓ ugajanje škofom in spretno prikrivanje težav

"Ko je bil škof tam, je bilo vse v redu, ko se je obrnil stran, pa so delali, kar so hoteli."

❑ **Kriteriji za presojo novih duhovnih skupnosti**

- Jezusove besede: »Po njihovih sadovih jih boste spoznali« (Mt 7,20).
- Sadeži = število novih duhovniških in redovniških poklicev.
- Franc Rodé, prefekt Kongregacije za ustanove posvečenega života:

»... sadež je dober, sadež je izjemno dober. Je izjemen, čudovit [...]. Ali lahko torej rečemo, da je drevo slabo? [...] Logično bi rekel: Ne, in oprostim ga, oprostim očeta Maciela!«

- Prava statistika ne potrjuje teze o »dobrih sadežih«. Veliko število mladih je zapustilo te skupnosti z resnimi travmami.

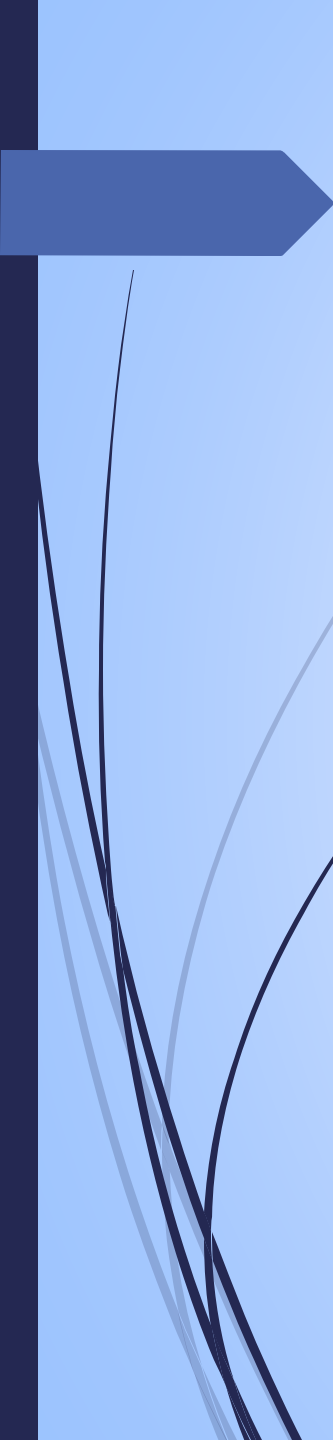

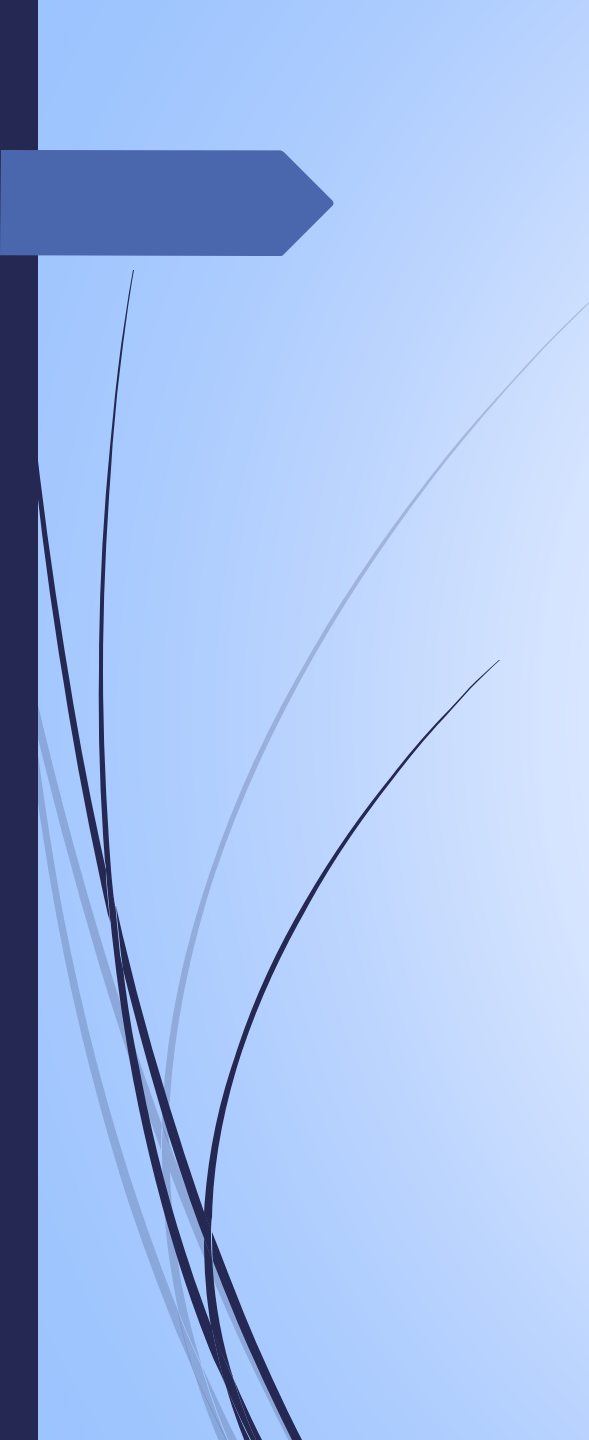
❑ Prihodnost skupnosti, obtoženih sektaških odklonov in zlorab

- Dve stališči::
 - ✓ Karizma, ki je v temelju skupnosti, ni pogojena z osebno svetostjo ustanovitelja.
 - ✓ Ustanovitelj svojo karizmo predaja »s celotno svojo osebo«.
- Pragmatični pristop: Ključni kriterij je pripravljenost vodstva na reformo.

☐ **Ukrepi za preprečevanje sektaških odklonov in zlorab**

- Izvesti neodvisne interdisciplinarne študije, ugotoviti dejansko stanje in jasno prevzeti odgovornost do žrtev.
- Končati "zapuščino" sprevrženega ustanovitelja.
- Ustvariti pozitiven opis skupnosti in dušnopastirske dejavnosti, v katerih se spoštujejo meje posameznikov in spodbuja njihova rast v človeški in duhovni zrelosti.
- Zagotoviti usposabljanje pastoralnih sodelavk_in in duhovnikov o fenomenu duhovne zlorabe, nadzora uma in spremljanja tistih, ki so bili prizadeti zaradi duhovne zlorabe.
- Časovno omejiti duhovno spremljanje, da ne bi prišlo do nezdravih odvisnosti.
- Interdisciplinarno raziskati različne kontekste, ki lahko spodbujajo zlorabe.
- De-idealizirati podobo duhovnika in razviti nove teologije cerkvenih služb.
- Intenzivno nadzorovati in omejevati moč v že obstoječih skupnostih.
- Vsem članom duhovnih skupnosti ponuditi redno izobraževanje o preventivi, podobno kot pri preprečevanju spolne zlorabe.
- Ustrezno usposabljanje in nadzor oseb, ki jim je zaupano duhovno vodstvo.
- Prevzemanje odgovornosti cerkvenega vodstva – krajevnega škofa: preverjanje statotov, predpisov, pa tudi konkretnega načina življenja.

-
- Ne dovolite, da vas zaslepi število spreobrnjenj in novih poklicev, navdušenje in klic Svetega Duha
 - Zagotoviti avtonomijo članov skupnosti in pravilno razumevanje poslušnosti.
 - Vrednotiti in spodbujati spolno ter duhovno samoodločanje.
 - Ustanoviti neodvisno kontaktno točko in standardiziran »postopek zaščite«, da bi prizadeti vedeli, kam lahko prijavijo nasilje in dobijo informacije.
 - Zagotoviti skupnega tožilca v cerkvenih procesih.*
 - Ne omejevati kritičnega pogleda medijev na nove duhovne skupnosti.
 - Interdisciplinarni pregled nauk v skupnostih, še posebej, če so nauki skrčeni na branje spisov ustanoviteljev. Pogosto gre za slabo teologijo, ki naj bi opravičevala nemoralna dejanja. Filozof, esejist in profesor patristike Damien Le Guay meni, da ta slaba teologija v sebi nosi sledi gnoze.
 - Kritična teološka analiza mistike.
 - Razmislite, ali in kako spremeniti cerkveno kazensko in delovno zakonodajo. Duhovno zlorabo v cerkvenem pravu je treba ovrednotiti kot kršitev pravice do samoodločbe in kot kaznivo dejanje.
 - Uvesti supervizijo za vodstvene službe v Cerkvi.

That's all from me,
now it's your turn....

To je vse z moje strani,
zdaj ste na vrsti vi ...

<https://odbolecinekamilosti.si>

*Od bolečine
k milosti*
Grief to Grace Slovenija

